

3. การสร้างคำ

ภาษาเขมรมีคำที่เรียกว่าคำมูลฐานหรือคำตั้ง แล้วเติมอุปสรรคหรือเติมกลางคำให้แก่วรรณมูลฐานนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น มีความหมายต่างกันไป เช่น เกิด (เกิด

เป็นคำมูลฐานแปลว่า "เกิด" เมื่อเติมอุปสรรค บงฺ เข้าข้างหน้า กลายเป็น บงฺเกิด (บ้อง-เกิด) แปลว่า "ทำให้เกิด" และเมื่อแทรกนิคหิตลงกลางคำกลายเป็น กิเเกิด (ก้อมเน็ค) ก็แปลว่า "การเกิด" ดังนี้เป็นต้น

ภาษาเขมรมีการสร้างคำด้วยวิธีต่อไปนี้

- 3.1 การแทรกเสียงและการลงอุปสรรคทำให้พยางค์เพิ่มขึ้น
  - 3.2 การลงอุปสรรคบางรูปเพื่อให้พยัญชนะต้นกลายเป็นพยางค์ควบกล้ำ
  - 3.3 การซ้อนคำ
  - 3.4 การประสมคำ
- จะกล่าวตามลำดับดังนี้

3.1 การแทรกเสียงและการลงอุปสรรคทำให้พยางค์เพิ่มขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายจะแบ่งข้อนี้ออกเป็น 4 ข้อย่อยด้วยกัน คือ

- ก. การแทรกเสียงนิคหิตที่พยัญชนะควบกล้ำ
- ข. การแทรกเสียงนิคหิตที่พยัญชนะเดี่ยว
- ค. การแทรกพยัญชนะ น, รน, รณ, บ และ ม
- ง. การลงอุปสรรค

จุดสำคัญในการแทรกเสียงและการลงอุปสรรคในหัวข้อนี้ คือ พยางค์จะเพิ่มขึ้น จะแยกกล่าวให้เห็นชัดเจนดังนี้

ก. การแทรกเสียงนิคหิตที่พยัญชนะควบกล้ำ วิธีนี้อาจแบ่งออกไปเป็น 3 กรณี คือ
- ถ้าพยัญชนะตัวต้นของพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงเบา (ตัวที่ 1 และตัวที่ 3 ในวรรค) ให้เติมนิคหิตลงที่พยัญชนะตัวต้นได้เลย เช่น

กูร (กูร่อ) "ฮ่ากจน" เติม ◦ ที่ ก เป็น กิร (ก้อมร่อ) "ความฮ่ากจน"

สุรล (ซูรล) "เบา" เติม ◦ ที่ ส เป็น สิรล (ช้อมรล) "ทำให้เบา"

- ถ้าพยัญชนะตัวต้นของพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงหนัก (ตัวที่ 2 และตัวที่ 4 ในวรรค) จะต้องเปลี่ยนพยัญชนะเสียงหนักตัวนั้นให้เป็นพยัญชนะเสียงเบาที่คู่กันเสียก่อน เช่น ข เป็น ก, ฆ เป็น ค, ฉ เป็น จ ฯลฯ แล้วจึงเติมนิคหิตลงบนพยัญชนะเสียงเบา นั้น เช่น

ชูล่าง (คูล่าง) "แข็งแรง" ข เป็นพยัญชนะเสียงหนัก เปลี่ยนให้เป็นพยัญชนะ-
เสียงเบาที่คู่กัน คือ ก ลงนิคหิตที่ ก เป็น กล่าง (ก้อมล่าง) "เรี่ยวแรง"
ชวาล (คูวีล) "เลียงสัตว์" ฆ เป็นพยัญชนะเสียงหนัก เปลี่ยนให้เป็นพยัญชนะ-
เสียงเบาที่คู่กัน คือ ค ลงนิคหิตที่ ค เป็น ควาล (กิวางวีล) "ผู้เลียง-
สัตว์"

-ถ้าพยัญชนะตัวต้นของพยัญชนะควบกล้ำเป็น ค หรือ ป จะต้องเปลี่ยน ค เป็น ฦ,
เปลี่ยน ป เป็น บ แล้วลงนิคหิตที่ ฦ หรือ บ เช่น

ทुरु่ง (ทुरुอง) "ตรง" เปลี่ยน ค เป็น ฦ แล้วลงนิคหิตที่ ฦ เป็น ฦรู่ง (ก้อม-
รื่อง) "ทำให้ตรง"

เปุรี (เปุเรือ) "ไซ้" เปลี่ยน ป เป็น บ แล้วลงนิคหิตที่ บ เป็น บัเรี (บ้อมเรือ)
"คนไซ้"

ข. การแทรกนิคหิตที่พยัญชนะเดี่ยว เมื่อพยัญชนะต้นของคำมูลฐานมีตัวเดี่ยว ย่อมไม่-
อาจแทรกนิคหิตลงไปเลยได้เพราะจะอ่านไม่ออก เช่น แจก ถ้าแทรกเสียงนิคหิตลงไป-
ที่พยัญชนะต้นคือ จ เป็น แจก ก็จะไม่อ่านได้ เขาจึงมีวิธีทำให้คำที่แทรกนิคหิตลงไปแล้ว-
อ่านออกเสียงได้สองวิธีด้วยกัน คือ

-ถ้าพยัญชนะเดี่ยวเป็นพยัญชนะเสียงเบา ให้แทรก ฦ หลังพยัญชนะอโฆชะ และแทรก
น ลงหลังพยัญชนะโฆชะ ก่อนลงนิคหิต เช่น

เกิต (เกิก) "เกิด" ก เป็นพยัญชนะอโฆชะ แทรก ฦ ลงหลัง ก แล้วเติมนิคหิต-
ที่ ก เป็น กัเคิต (ก้อมเนิก) "การเกิด, ที่เกิด"

จาย (จาย) "จ่าย" จ เป็นพยัญชนะอโฆชะ แทรก ฦ ลงหลัง จ แล้วเติมนิคหิต-
ที่ จ เป็น จัฉาย (จ้อมนาย) "ของสำหรับแจกจ่าย"

ควร (กัวร) "ควร, เหมาะสม" ค เป็นพยัญชนะโฆชะ แทรก น ลงหลัง ค
แล้วเติมนิคหิตที่ ค เป็น คันวร (กัวมันวร) "การแสดงความมีสัมมาคารวะ"

ทาย (เตียย) "ทาย" ฆ เป็นพยัญชนะโฆชะ แทรก น ลงหลัง ฆ แล้วเติมนิคหิต-
ที่ ฆ เป็น ทันาย (ตีวมเนือย) "การทาย"

หมายเหตุ ที่แทรก ฅ หลังพยัญชนะอโฆะเพราะ ฅ ออกเสียง ออ เหมือนพยัญชนะอโฆะ และที่แทรก ฌ หลังพยัญชนะโฆะก็เพราะ ฌ เป็นพยัญชนะโฆะออกเสียง อัว โอ ค่ายกัน

-ถ้าพยัญชนะเดี่ยวนั้นเป็นพยัญชนะเสียงหนัก ต้องแยกให้เป็นพยัญชนะเสียงเบาที่คู่กับพยัญชนะเสียงหนักนั้น + ห เช่น ช แยกเป็น ก + ห, ฆ แยกเป็น ค + ห, ฉ แยกเป็น จ + ห ฯลฯ เสียก่อน แล้วลงนิคหิตที่พยัญชนะเสียงเบา เช่น

แชง (แดง) "แช็งแรง, องอาจ" แยก ช เป็น ก + ห แล้วลงนิคหิตที่ ก เป็น กัแชง (ก็่อมแชง) "ทำอาการองอาจ, ช่มชู้"

ฉาน (ชัน) "ฉันอาหาร" แยก ฉ เป็น จ + ห แล้วลงนิคหิตที่ จ เป็น จัฉาน (จ้องชัน) "อาหารสำหรับพระภิกษุสงฆ์"

ค. การแทรก ฌ, ฌ, ฌ, ฌ และ ฌ พยัญชนะเหล่านี้ใช้แทรกหลังพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว บางทีมีการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้นบ้าง จะยกตัวอย่างแค้นางคำ

-แทรก ฌ เช่น

สูง (ซอง) "ใช้หนี้, คอบแทน" แทรก ฌ หลัง ส เป็น สุง (ซุนอง) "การคอบแทน"

เก็ช (เกช) "หนูน" เปลี่ยน ก เป็น ช แล้วแทรก ฌ หลัง ช เป็น เชูนีย (เคูนย) "หมอน"

บวส (บวัสะ) "บวช" เปลี่ยน บ เป็น ผ แล้วแทรก ฌ หลัง ผ เป็น ผุบวส (พุนวัสะ) "การบวช"

-แทรก ฌ หรือ ฌ เช่น

ทูล (ตุล) "ทูน" แทรก ฌ หลัง ท เป็น ทูรูล (ตุรวูล) "สิ่งที่ทูนไปได้ในเทียวหนึ่งๆ"

-แทรก ฌ เมื่อพยัญชนะต้นเป็น อ ร ล เช่น

เร็อน (เร็อน) "เร็อน" แทรก ฌ หลัง ร เป็น ร็เอ็อน (ร็ัวเอ็อน) "วิชาที่เร็อน, เวทมนตร์"

รำ (เรียม) "รำ" แทรก บ หลัง ร เป็น รำ (รวเียม) "การเล่นห้อนรำ"
 ลาส (เลอะส) "ผลิ" แทรก บ หลัง ล เป็น ลูบาส (ลูบะส) "ใบที่เพิ่งผลิ"

-แทรก ม เช่น

เลิส (เลอะส) "เกิน, ล้วง" แทรก ม หลัง ล เป็น เลุมิส (เลุมอะส) "ล้วง-
 เกิน, ผ่าฝืน"

กาน (กัน) "ถือ" เปลี่ยน ก เป็น ข แล้วแทรก ม หลัง ข เป็น ชุมาน (คุมัน)
 "ผู้ถือ"

เกียร (เคอร์) "เดิน" เปลี่ยน ฎ เป็น ถ แล้วแทรก ม หลัง ถ เป็น เกุมิร
 (เทุมอร์) "ผู้เดิน"

ง. การลงอุปสรรค อุปสรรคที่ลงไปหน้าคำด้วยวิธีนี้จะทำให้คำเดิมเพิ่มพยางค์ขึ้น มี-
 อยู่หลายตัว คือ บั, กั, ลั, ปุร, จั, อั, ริ จะยกมากล่าวแต่เท่าที่จำเป็น ดังนี้

-อุปสรรค บั จะเปลี่ยนนิคหิตเป็น บง เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค กะ หรือ เตะ-
 วรรค, เป็น บญ เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค จะ, เป็น บญ เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค ฎะ,
 เป็น บนุ เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค ตะ, และคงรูป บั เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค ปะ เช่น

เกิด (เก็ด) "เกิด, เป็น, ไ้" เป็น บงเกิด (บ็องเกิด) "ทำให้เกิด"

คាប់ (เค็อบ) "ถูกต้อง, พอใจ" เป็น บงคាប់ (บ็องเค็อบ) "ทำให้ถูกต้อง,
 ทำให้พอใจ"

ساب (ซาบ) "จืด" เป็น บนุساب (บ็อนซาบ) "ทำให้จืด"

บาค (บัค) "หาย" เป็น บับาค (บ็อมบัค) "ทำให้หาย"

-อุปสรรค กั จะเปลี่ยนนิคหิตไปเช่นเดียวกับ บั เช่น

โฉต (โชด) "โง่" เป็น กญโฉต (ก็องโชด) "ซึ่งโง่, เชื้อ"

ฎาจ (คัจ) "ขาด (จากกัน)" เป็น กญฎาจ (ก็องคัจ) "ที่ขาด (จากกัน)"

บ่าง (บัง) "บัง" เป็น กับ่าง (ก็อมบัง) "ซึ่งบัง, ลับ, กำบัง"

บาก (บัค) "หัก" เป็น กับาก (ก็อมบัค) "ซึ่งหัก, สิ่งหัก"

-อุปสรรค สี่ อาจเป็น สมุ หรือ สงุ เช่น

รวม (รวม) "รวม" เป็น สี่รวม (ซ็อมรวม) "ทำให้รวม, สำรวม"

จต (จอก) "จอก" เป็น สี่จต (ซ็อมจอก) "จอกพัก"

กิน (เกิน) "สี่, บค" เป็น สงุกิน (ซ็องเกิน) "บคหรือสี่เรื่อยๆ"

-อุปสรรค ปุร เช่น

ชู้ (จุม) "รวมกัน" เป็น ปุรชู้ (ปุรอจุม) "ทำให้รวมกัน, ประชุม"

มูล (มูล) "รวบรวมกัน" เป็น ปุรมูล (ปุรอมูล) "ทำให้รวบรวมกัน, ประมวล"¹

กาน (กัน) "ถือ" เป็น ปุรกาน (ปุรอกัน) "ยึดมั่น, กล่าวโทษ"

-อุปสรรค จิ อาจเปลี่ยนเป็น จญุ ได้ เช่น

ทล (ทวล) "คำ" เป็น จญุทล (จ็อนทวล) "ไม้คำ, จันทัน"

-อุปสรรค อี อาจเปลี่ยนเป็น องุ, อดุ, อนุ แล้วแต่พยัญชนะต้นของคำที่ตามมา เช่น

แรก (เรก) "หาบ" เป็น อีแรก (อ็อมแรก) "จำนวนของที่หาบไปได้เพื่อหนึ่งๆ"

ไฏท (โตท) "เสียบ" เป็น อดุไฏท (อ็อนโตท) "ไม้เสียบ"

-อุปสรรค ริ อาจเป็น รงุ หรือ ริ เช่น

วาล (เวือล) "ทวง" เป็น รงุวาล (ร็วงเวือล) "เครื่องทวง"

วาส (เวือะส) "วัด" เป็น รงุวาส (ร็วงเวือะส) "เครื่องวัด"

หวต (ชวค) "แห่ง" เป็น ริหวต (ร็วมชวค) "ทำให้แห่ง"

ขอให้สังเกตด้วยว่าคำที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยวิธีต่างๆตามข้อ 3.1 นี้ อาจเป็นคำนาม, คำกริยากริต (แปลว่า "ทำให้"), และเป็นคำวิเศษณ์

¹ เหตุที่ "มูล" อยู่แต่คำพ้องออกเสียงว่า "มูล" แต่พอมมี "ปุร" เต็มข้างหน้าออกเสียงว่า "ปุรอมูล" ให้ดูภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 29, ข้อ 2 และเมื่อประสบปัญหาในเรื่องการออกเสียงท่านองนี้ เช่น "ราบ" อ่านว่า "เรียบ" แต่ "ปุราบ" อ่านว่า "ปราบ" ฯลฯ หนังสือภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 28, 29, 30 จะช่วยให้ท่านเข้าใจได้

3.2 การลงอุปสรรคบางรูปเพื่อให้พยัญชนะต้นกลายเป็นพยางค์ควบกล้ำ อุปสรรค-
สำหรับใช้ในวิธีการนี้มีหลายตัว และเมื่อลงให้คำมูลฐานแล้ว จะมีความหมายเป็นกริยาการิต-
เสียโดยมาก ทั้งจะไม่เพิ่มพยางค์ขึ้น จะยกมาบางตัวอย่างดังนี้

-อุปสรรค ป เช่น

เรียน (เรียน) "เรียน" เป็น เปเรียน (เปเรียน) "ทำให้เรียน" คือสอน
ราย (เรียน) "กระจาย" เป็น ปุราย (ปุราย) "ทำให้กระจาย"
ราบ (เรียน) "ราบ" เป็น ปุราบ (ปุราบ) "ทำให้ราบ, ทำให้ห้ายแพ"

-อุปสรรค ม เช่น

จาก (จัญ) "แพ" เป็น มุจาก (มุจัญ) "ทำให้แพ"
จาก (จัญ) "ขาด (จากกัน)" เป็น มุจาก (มุจัญ) "ทำให้ขาด (จากกัน)"
ลาญ (เล็ญ) "วินาศ, รอดวาย" เป็น มุลาญ (มุลาญ) "ทำให้วินาศ"

-อุปสรรค ช เช่น

ชียบ (จิบ) "จิบ" เป็น ชุชียบ (คุจิบ) "จิบ, ทำให้ย่น"
ชาบ (เจ็อบ) "มัน, ดิค, ถูก" เป็น ชุشاب (เค็เจ็อบ) "กระชับ, มันคง,
แน่นแฟ้น"

-อุปสรรค ม เช่น

ชुर (จัวร์) "เปรี้ยว" เป็น มุชुर (มุจัวร์) "ซึ่งมีรสเปรี้ยว"
หุบ (โฮบ) "กิน" เป็น มุหุบ (โมหุบ) "ของกินกับข้าว, อาหาร"

3.3 การใช้คำซ้อน คือนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาเข้าคู่กัน หรือนำคำที่มี-
เสียงพ้องไปกันได้มาเข้าคู่กัน เรียกว่าซ้อนคำเพื่อความหมายหรือซ้อนคำเพื่อเสียง ดังนี้

ก. การซ้อนคำเพื่อความหมาย เช่น

เก็ริอมเก็ริ (เก็ริอมเก็ริอม) "เหี่ยวแห้ง, เศร้าหมอง" (เก็ริอม "แห้ง,"

เก็ริ "ตรอมใจ, บอบช้ำ")

ชิตشاب (จิทเจ็อบ) "ชิต, สนิท" (ชิต "ไกล, ชิต," ชาบ "ติด, ถูก")

แจกจ่าย (แจกจ่าย) "แจกจ่าย" (แจก "แจก, แบ่ง," จ่าย "จ่าย")

ข. การซ้อนคำเพื่อเสียง เช่น

ถูรวลถูรวาย (ถูรว้อลถูรวาย) "ถูรวนถูรวาย"

ถูรลถูรหาย (ถูร้อลถูรฮาย) "เร้าร้อน, ทุรนทุราย"

ขุสีบขุสียว (ขุสีบขุสียว) "ถูระชิบถูระชยบ"

ขุมีขุมาต (ขุมีขุขุมีข) "ขุมีขมัน, ธิบเร้ง"

ปุรฎวบปุรฎว (ปุรฎบปุรฎว) "เครื่องมือ, เครื่องใช้"

3.4 การประสมคำ คือคำหน้าเป็นคำตัวตั้ง ส่วนคำต่อไปเป็นคำขยาย เช่น

กนุแลงเรียน (ก้อนแลงเรียน) "สถานที่เรียน" (กนุแลง "สถานที่")

บนุหายกิล (บ้อนเทียยกี้ล) "บ้อมเคลื่อนที่" (บนุหาย "บ้อม," กิล "เคลื่อน-
ที่")

บนุหายมาส (บ้อนเทียขเมียสะ) "บ้อมทอง" (มาส "ทอง")

อุนกเลง (เนียะเลง) "คนเล่น, ผู้เล่น, นักเลง"

อุนกฏเฐิร (เนียะค้อมเนอ์) "คนเดินทาง"

คไฎ (ค้อไต) "ต้อกร, ค้อสู้ค้วยมือหรืออาวุธ"

คำที่ยกมาเป็นตัวอย่างในเรื่องการสร้างคำนี้ บางคำเราก็นำมาใช้ในภาษาไทยทั้งที่เป็นคำเดิมและคำที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยวิธีต่างๆแล้ว เช่น ไร่ - ไร่, จ่าย - จ่าย, แจก - แจก, เกีย - เกีย, บวส - บวส, รวม - รวม, สุรลล - สุรลล ซึ่งเรามาใช้ว่า ไร่ - ไร่, จ่าย - จ่าย, แจก - แจก, เกย - เกย, บวช - บวช, รวม - รวม, สรรก - สรรก เป็นต้น บางคำเรานำมาใช้เฉพาะแต่คำเดิม เช่น ชาง - ชาง เราใช้ ชาง อย่างเดียว แต่ออกเสียงว่า ช่าง บางคำเราก็นำมาใช้เฉพาะแต่คำที่สร้างใหม่แล้ว มิได้รับคำเดิมเข้ามาใช้ด้วย เช่น บาด - บาด, เลิส - เลิส, คบบ - บงคบบ เราใช้แค่ บาด, เลิส, บงคบบ แต่ออกเสียงเสียใหม่ว่า บาบัด, ละเมิด, บังคบบ เป็นต้น